

TARAQQIYOTGA OLIB BORUVCHI USTUVOR QADRIYATLARNI AHOLI ONGIGA SINGDIRISH MASALALARI

Kozimova Zebiniso Muhammadjon qizi

Qo`qon universiteti Andijon filali FTO`ning 1-kurs talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu ilmiy ish jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi ustuvor qadriyatlarni aniqlash va ularni aholi ongiga singdirish jarayonlarini o`rganishga bag`ishlangan. Tadqiqotda ijtimoiy ong shakllanishining nazariy asoslari, qadriyatlarning jamiyat rivojiga ta`siri hamda ularni singdirish usullari tahlil qilinadi. Ishning asosiy maqsadi – milliy va umuminsoniy qadriyatlarning ahamiyatini ochib berish, ularning jamiyatda barqaror taraqqiyotga erishishdagi rolini yoritish hamda zamonaviy kommunikatsiya vositalari yordamida aholi ongiga singdirish strategiyalarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda sotsiologik tahlil, psixologik yondashuvlar va ta`lim texnologiyalarining integratsiyasi asosida samarali usullar taklif qilinadi. Shuningdek, turli yosh guruhlar va ijtimoiy qatlamlar orasida qadriyatlarning qabul qilinish darajasi o`rganilib, ularni ommalashtirish bo`yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu ish jamiyatshunoslar, pedagoglar, sotsiologlar hamda milliy g`oya va mafkuraviy tarbiya masalalari bilan shug`ullanuvchi mutaxassislar uchun muhim ahamiyatga ega.

**Kalit so`zlari:** Taraqqiyot,ustuvor qadriyatlar,ijtimoiy ong,milliy g`oya,mafkuraviy tarbiya,sotsiologik tahlil,ta`lim texnologiyalari,kommunikatsiya strategiyalari,barqaror rivojlanish,qadriyatlarni singdirish.

KIRISH

Jamiyat taraqqiyoting asosiy omillaridan biri barqaror va mustahkam qadriyatlar tizimiga ega bo`lishdir.Taraqqiyotga olib boruvchi qadriyatlar har bir jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muhim o`rin tutadi.Qadriyatlar inson ongini rivojlantiradi,taraqqiyot va ijtimoiy hayotga yo`naltiradi. Jamiyat taraqqiyot sari intilar ekan, uning asosi bo`lmish qadriyatlarni anglash va mustahkamlash muhim ahamiyat kasb etadi. Har qanday jamiyat rivojlanishida unga yo`lboshchi bo`ladigan qadriyatlarning o`rni beqiyosdir. Taraqqiyot nafaqat iqtisodiy yuksalish, balki ijtimoiy barqarorlik, madaniy taraqqiyot va ma`naviy yuksalish bilan ham chambarchas bog`liq. Shuning uchun taraqqiyotga olib boruvchi ustuvor qadriyatlarni aniqlash va ularni aholi ongiga singdirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada jamiyatni taraqqiyot sari yetaklovchi qadriyatlarning mazmun-mohiyati, ularni aholi ongiga singdirish usullari hamda ushbu jarayonda duch kelinadigan muammolar tahlil qilinadi.

1. Taraqqiyot va Ustuvor Qadriyatlar Tushunchasi:

Taraqqiyot tushunchasi keng qamrovli bo'lib, iqtisodiy, ilmiy-innovatsion, ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarni o'z ichiga oladi. Barcha rivojlangan jamiyatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, ularning muvaffaqiyatiga ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning to'g'ri shakllanishi va barqarorligi sabab bo'lgan. Ustuvor qadriyatlar esa taraqqiyot yo'lida yo'l boshchi bo'ladigan tamoyillardir. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Ilm-fan va ta'lim – jamiyatning ilg'or rivojlanishi uchun bilim va innovatsiyalar yetakchi o'rinda turishi kerak. Mehnatsevarlik va halollik – taraqqiyotga erishish yo'lida har bir insonning halol mehnati muhim omil hisoblanadi. Adolat va qonun ustuvorligi – fuqarolar tengligi va qonuniylik tamoyillarining mustahkamlanishi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Vatanparvarlik va milliy o'zlikni anglash – milliy qadriyatlar asosida mustahkamlangan jamiyat o'z an'analarini yo'qotmaydi va taraqqiyot yo'lida sobit qadam bo'ladi.

2. Ustuvor Qadriyatlarni Aholi Ongiga Singdirish Usullari:

2.1. Ta'lim va tarbiya tizimi:

Taraqqiyotga olib boruvchi qadriyatlarni shakllantirishda ta'lim muhim rol o'ynaydi. Maktabgacha ta'limdan boshlab universitetgacha bo'lgan jarayonda yosh avlodga mehnatsevarlik, halollik, adolat kabi qadriyatlar singdirilishi lozim. Shu bilan birga, zamonaviy ta'lim tizimida ilm-fan va innovatsion tafakkurni **rivojlantirish muhim vazifalardan biridir.**

2.2. Ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar roli:

Zamonaviy axborot texnologiyalari rivojlangan bir davrda ommaviy axborot vositalari (OAV) va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri ortib bormoqda. Shuning uchun milliy va umuminsoniy qadriyatlarni targ'ib qilishda OAV samarali vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Shuningdek, axloqiy qadriyatlarni aks ettiruvchi sifatli kontentlar yaratish va targ'ib qilish orqali jamiyat ongini shakllantirish mumkin.

2.3. Oila va mahalla institute:. Oilada shakllangan tarbiya insonning butun hayotiga ta'sir qiladi. Shuning uchun ota-onalar bolalarga nafaqat ilm-fan yoki kasb-hunar o'rgatishi, balki ularni insoniylik, halollik, mehr-oqibat, vatanparvarlik kabi qadriyatlarga yo'naltirishi zarur. Mahalla esa jamoatchilik nazorati va qo'llab-quvvatlash tizimi sifatida ushbu jarayonda muhim rol o'ynaydi.

3. Ustuvor Qadriyatlarni Aholi Ongiga Singdirishdagi Muammolar: Globalizatsiya ta'siri – chet el madaniyatlari va g'arbcha turmush tarzi milliy qadriyatlarning zaiflashishiga, ommaviy madaniyatning ta'siri – ayrim hollarda ommaviy madaniyat milliy va an'anaviy qadriyatlarni o'z ichiga olmaydi, bu esa jamiyatda axloqiy tanazzulga olib kelishi,

ijtimoiy tengsizlik va korrupsiya – agar jamiyatda adolat tamoyillari buzilsa, bu fuqarolar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Taraqqiyotga olib boruvchi ustuvor qadriyatlarni aholi ongiga singdirish masalasi ko'plab olimlar va mutaxassislar tomonidan chuqur o'rganilgan. Quyida ushbu mavzuga oid ba'zi fikrlar va ma'lumotlar keltiriladi:

1. Mahalla institutining roli

O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida mahalla institutining ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Mahalla jamiyatda jamoatchilik boshqaruvi va nazoratining tayanch bo'g'ini sifatida qaraladi. Olim Poyanovning ta'kidlashicha, mahalla instituti faoliyatining samaradorligini oshirish orqali aholi muammolarini hal qilishda muhim natijalarga erishish mumkin.

2. Inson qadri va ma'naviy taraqqiyot

Yangi O'zbekistonning 2022–2026 yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasida inson qadri va ma'naviy taraqqiyotga alohida e'tibor qaratilgan. Strategiyada ma'naviy taraqqiyotni ta'minlash, ushbu sohani tubdan isloh etish va yangi bosqichga olib chiqish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan.

3. Milliy manfaatlar va umumbashariy muammolar

Milliy manfaatlardan kelib chiqqan holda umumbashariy muammolarga yondashish sohasidagi ustuvor yo'nalishlar doirasida ekologik barqarorlikni ta'minlash, aholi daromadlarini oshirish orqali kambag'allikni qisqartirish borasida tizimli ishlar olib borilgan.

4. Ta'lim tizimi va yoshlar tarbiyasi

Ta'lim tizimi orqali yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularning ma'naviy yuksalishini ta'minlash hamda innovatsion fikrlash qobiliyatini rivojlantirish masalalari ham dolzarb hisoblanadi. Bu borada ta'lim muassasalarining roli katta.

Xulosa :

Bu milliy g'oya amal qiladigan ustuvor g'oyalar sifatida milliy bag'rikenglik va dinlararo bag'rikenglikka asoslash turli xalqlar va millatlar o'rtasida o'zaro hamjihatlik totuvlikni ta'minlash orqali erkin va farovon hayot qurishga, insonlarning tub hayotiy maqsadlari bilan mushtarakdir. Chunki milliy g'oya «aholining barcha qatlamlarida mafkuraviy, madaniy-ma'rifiy, tarbiyaviy ishlarni izchil ravishda olib borish - bu zamon talabidir. Mafkura har qanday jamiyat hayotida zarur, chunki mafkura bo'lmasa odam, jamiyat, davlat yo'lini yo'qotishi muqarrar».² Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, milliy bag'rikenglik -turli milatga mansub kishilarning birbirlarining tilini, dinini, turmush tarzi, urfodati va an'analarini, milliy madaniy merosini hurmat qilishni, ularning sha'ni, qadrqimmatini, ornomusini qadrlash orqali amalga oshadigan o'ziga xos ma'naviy kenglikni (bag'rikenglikni) anglatadi. Milliy bag'rikenglik bunga zid bo'lgan, milliy manfaatga ziyon yetkazish hisobiga ta'minlanmaydi. U turli millat manfaatlarini uygun ko'rish va ta'minlash asosida mustahkamlanib boradi. Taraqqiyotga olib boruvchi

ustuvor qadriyatlarni shakllantirish va aholi ongiga singdirish ijtimoiy taraqqiyotning ajralmas qismi hisoblanadi. Bu jarayonda ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari, mahalla va oilaning o'rni beqiyosdir. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni asrab-avaylash, yosh avlodga to'g'ri yo'nalish berish va taraqqiyot sari harakatlanish jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Maqolada keltirilgan yondashuvlar asosida davlat va jamiyatning hamkorlikda ishlashi natijasida rivojlangan, barqaror va ma'naviy yuksalgan jamiyat qurish mumkin bo'ladi.

FOYDALANUCHI ADABIYOTLAR:

1. Karimov, I. A. (1997). O'zbekiston – bozor iqtisodiyotiga o'tishning o'ziga xos yo'li. Toshkent: O'zbekiston.
2. G'ulomov, S., Jo'rayev, N., & Saidov, M. (2005). Globallashuv va milliy taraqqiyot. Toshkent: Sharq.
3. Yuldashev, N. (2019). Jamiyat taraqqiyotida ma'naviy qadriyatlarning o'rni. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Abduqodirov, A. (2020). Ma'naviy yetuklik va milliy o'zlikni anglash muammolari. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
5. Huntington, S. (1996). The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York: Simon & Schuster.
6. Ulug'murodov, O. (2022). O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida milliy qadriyatlarning o'rni. "Ijtimoiy fanlar" jurnali, 3(2), 45-58.